

213. 1737, 15.
13.
COMMENTATIO
DE IVSTITIA
EIVSQVE
SPECIEBVS

IN
ARISTOT. ETH. V.
CVM
INCLYTA FACVLTA PHILOSOPHICA
LIPSIENSIS

ABRAHAMO Gotthelf Kaestnero

LIPS.

SVMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

CONFERRET

AB EODEM PVBLICE RECITATA.

IX. CAL. MARTII cl. Is. CC. XXXVII.

LIPSIAE
TYPIS RICHTERIANIS.

COMMENTATIO
DE DIVINITATE
SIVE
SPECIEBUS
IN
TRISTOTELIS
OPERA
INQUIRITAE VAGUE PHILOSOPHICAE
SIVE
ABRAHAMO GREGORIO KASTNERO
LITAE
AVCTORI IN PHILOSOPHIA HONORIS
COMMISSIT
AD THEODORUM FRIDERICUM REICHTERUM
IN OLYMPIA
LITAE
PRAESIDIUM

RECTOR ACADEMIAE
MAGNIFICE, FACVLTATIS PHI-
LOSOPHICAE DECANE SPE-
CTABILIS.

AVDITORES OMNIVM ORDINVM
HONORATISSIMI.

V iussibus INCLYTAE FACVLTATIS obsequar, more recepto, praetermissis omni vltiori praesamine, ad expositionem *Libri V. Eth. ARISTOT.* me conuerto. Philosophus in hoc libro de iustitia agit. Huius igitur essentiam paullo accuratius contemplerur. Ex vsu loquendi primum STAGIRITA eum iustitiae conceptum deducit: quod sit habitus actiones legibus conformes perpetrandi, vt iniustitia in actionibus consistit, quae legibus aduersantur. Leges ciuiles intelligere eum, ex contextu patet. Igitur iustitia continebit virtutes omnes, quae legibus ciuilibus imperantur. Virtutes vero a legibus ciuilibus imperantur eae, quibus salus publica continetur. Et cum ex Politicis constet, ad salutem Reipublicae pertinere, vt quilibet ciuis suum accipiat, iustitia vniuersalis continebit virtutes erga alios exercendas, hasque omnes. Omnia enim officia erga alios le-

gibus civilibus praescribi, ipse docet PHILOSOPHVS
Cap. 3. His igitur suppositis, plana erunt, quae ulterius de
hac iustitia praedicantur. Est alienum bonum, siquidem
aliis sua tribuit, est virtutum pulcherrima et perfectissima,
quae latius omnia ipse ARISTOTELES ostendit.

Vocant iustitiam, de qua huc vsque locuti sumus, uni-
uersalem, eiusque duas partes integrantes constituunt, de-
clinare a malo, et facere bonum. Explicat has D. THO-

a) In Sec. sec.
§. 49.

MAS, a) et ex eo plerique doctrinae moralis Scriptores.
Porro autem monstrat Philosophus alio adhuc sensu
iustitiae iniustitiaeque vocem adhiberi. Vocamus quasdam
actiones iniustas, quae ad nullam vitiorum classem referri
possunt, cum tamen in hoc significatu quaelibet actio iniusta
ad certum vitii genus pertineat. Vt: qui adulterium libi-
dine inductus committit, intemperans vocatur, qui lucri
caussa, eius delictum ad nullum vitium referri potest nisi ad
iniustitiam. Oportet igitur iniustitiae, iustitiaeque termi-
nis alias adhuc ideas substituui. Collatis vero casibus pluri-
bus, id reperietur: Iniustum vocari, qui de bonis externis
lucri causa plura sibi adrogat, quam fieri potest iure, iu-
stum contra, qui suum cuique de bonis externis tribuit,
Bona vero externa nihil aliud sunt, quam quod ARISTO-
TELES innuit, ubi docet: Iustitiam, de qua nunc loqui-
mur, versari in *honore*, aut *pecunia*, aut *salute*, aut si quo vno
nomine haec omnia complecti possimus. Haec iustitia est,
quae particularis appellatur. Solent Moralis Scientiae Do-
ctores duas Species iustitiae iam explicatas eiusdem partes
subiectivas appellare, atque definitioni, quam de iustitia spe-
ciali tradidi, iungere definitionem VLPIANI. b) Philo-
sophi cum ICTO consensum ostendit III. WOLFIVS, in
Horis Subsecivis Marburgensibus, c) qui plura etiam huc spe-
ctantia explicat.

b) In I. IO. P.
de Iust. et Iur.

c) Anni MDIO
CCXXIX, Trin.
veter. no. II.

Bona vero externa vel societatis sunt, & diuidenda in-
ter socios, vel commutantur a priuatis, non habito ad socie-
tatem respectu. Tum socii, tum qui res suas commutant,
id acci-

id accipere debent, quod ad quemlibet pertinet; Alias que-
 relas instituent, et has quidem iustas. Nascitur inde duplex
 iustitia, vna, quae determinat, quantum sociorum quilibet
 nancisci debeat ex bonis communibus, altera, quae commu-
 tationes dirigit, vt iuste fiant. Priorem a distribuendo, di-
 stributiua vocant, alteram a commutationibus commutati-
 uam, vel quia iniustas commutationes corrigit, correcto-
 riam. Videntur ARISTOTELI in discernendis his iu-
 stitiae speciebus viam praeiuisse ISOCRATES, *d*) et
 PLATO. *e*) Vterque docet non posse eodem loco in ^{git.}
 gubernanda Republica, haberi ignauos et bene merentes, ⁾L. 6. de Rep.
 aliamque aequalitatem esse, quae tantundem singulis tribuit,
 aliam quae singulis tribuit, quae congruunt. Vt haec cla-
 riora fiant, de vtraque iustitia sigillatim agam. Primum de
 distributiua.

Socii, quotcunque societatem constituent. Ex com-
 munibus societatis bonis inter eos aliquid diuidendum sit.
 Aio id fieri debere, vt vtilitas, quam cuius societati confert,
 ad id quod accipit sit vt vtilitas, quam alter confert, ad
 eiusdem portionem in proportione geometrica. Vt si pri-
 mus sextuplum conferat alterius, et alter triplum tertii, pri-
 mus accipiat sextuplum alterius, et secundus triplum tertii.

Demonstrationem theorematis hujus, quod vulgo ad-
 fumere solent, ita concepi: Ratio cur cuius socius ex socie-
 tatis bonis aliquid accipiat, in nulla alia re continetur, nisi
 in iis, quae ad vtilitatem societatis confert. Quocirca me-
 rita cuiusuis socii in societatem causae sunt eius, quod acci-
 pit: At causae effectibus esse proportionales ex Ontologi-
 cis constat. Igitur patet, portiones, quas socii accipiunt,
 proportionales esse meritis eorum in societatem.

Euidentiſſimum huius iustitiae exemplum habemus in
 societate mercatorum. Sint tres mercatores in societate
 constituti, quorum summae collatae denotentur litteris
 A, B, C, portiones sint respectiue a, b, c, erit A: a = B: b =
 C: c et A $\frac{a}{b}$ B $\frac{b}{c}$ C: a $\frac{a}{b}$ b $\frac{b}{c}$ c = A: a. *f*) quod est regula ^f) Wolf. Ar.
 Lat. §. 187.
 ed. nou.

focietatis. Huius vero regulae fundamentum est, quod Iustitia distributiva procedat secundum proportionem geometricam. Adeoque minus recte quidam theorema de iustitia distributiva demonstraturi ad regulam societatis prouocant. Quis enim propositiones philosophiae moralis et praxi mercatorum demonstrat?

Respublica societas est, adeoque de societate in genere euieta, ad Rempublicam applicari possunt. Quippe ARISTOTELES cum plerisque Ictorum, iustitiam distributivam esse ait, quae bona Reipublicae distribuit. Neque tamen vitio vertetur mihi, quod ea, quae de omni societate valent, de omni quoque enunciauerim. Id iam fecit IOANNES a FELDEN, g) cui fateor, me tum de multis rebus iuridicis, tum potissimum de praesenti materia, primos distinctos debere conceptus. Elementis enim suis accuratiorem methodum conatus est aptare iurisprudentiae, et Themidos studio Mathesin Philosophiamque praemisit, notatoris elogio eapropter a coaeuis, vt fieri solet, notatus. Sed vt ad rem redeamus, in republica ad bona communia pertinent honores, qui igitur pro ratione meritorum cuiusuis distribuendi sunt. Poenae itidem irrogandae sunt in ratione delictorum, et tributa in ratione opum imponenda. Delicta enim causae sunt poenarum, opes causae tributorum. Adeoque rursus applicandum est theorema Ontologicum, quod supra adhibui.

Non vero sequitur hominibus iisdem praeditis meritis, aut qui eadem delicta commiserunt, eadem conuenire specie praemia aut easdem poenas. Nam potest hic status personarum variare poenas vel praemia. Idem in tributorum impositione obtinet. Scilicet homini vilioris sortis praemium sufficit, quod dignioris factum licet idem, non factis compensat. Diuersae poenae eundem dolorem in diuersis subiectis excitare possunt. Alio modo supplere quis potest, quod ipsi ex tributis remittitur. Igitur non negligitur iustitia, si hi homines diuersa praemia vel poenas accipiant,

g) In Elem.
iur. vniuers.
P. I. art. 2, n. 3.

piant, ac diuersa tributa soluant, licet iisdem polleant meritis opibusue, aut eadem commiserint delicta. Hoc respectum personarum vocant, quem in iustitia distributua obseruari ex dictis patet.

Quod commutatiuam iustitiam attinet, supponendum hic natura omnes homines esse aequales. Hinc conquerendi rationem habet, qui e complexu eorum, quae possidet, aliquid amittit, nec tantum recipit, nisi ipse iuri suo renunciet. Ergo si duo priuati res suas commutant, prior dum alteri rem tradit, non debet pauperior fieri, quam antea erat, illaque res, quam pro sua recipit, tantum valere debet quanti suam aestimat. Sic si mercator mercem pro certo pretio vendat, pretium, de quo conuenit, ipsi praestandum, alias si pretium totum non acceperit, merce tamen tradita, pauperior fiet. Et emptor totam mercem accipiat oportet pro pretio toto. Ponantur opes mercatoris = a, emptoris = b, merx = c, pretium = d, & debet ex dictis esse $a - c = b - d$, vbi proportio arithmetica facile apparet. Recte igitur proportionem arithmetica attribuit iustitiae correctoriae, vt geometrica distributuae conuenit. Cum autem valor rerum per personas, in quarum dominio existerunt, regulariter non varietur, in commutatiua iustitia respectus personarum non obseruandus erit.

Si de vsu haecenus ostensorum quaeras, non potest is negari, nisi velimus in dubium vocare, quae ex natura societatis, et aequalitate omnium hominum naturali fluunt. Viri eeteroquin optime de iurisprudencia meriti, qui distributiuam et commutatiuam iustitiam, proportionem geometricam arithmeticaeque commatibus exagitant, res ipsas non negabunt, si sub terminis notioribus proponantur. Licet non ea adhuc temporum nostrorum sit felicitas, vt iurisprudenciae cultores omnes mathesi animum imbuant, non tamen deproperanda sunt iudicia de effatis, quae negamus, quia eadem non intelligimus. Ipse reor, iudicem, proportionem quid sint, ignorare posse, ast iuste non procedet, nisi

rem

rem ipsam obseruauerit. Ceterum largior non posse exacte in Republica rationem inter merita et praemia, delicta et poenas explorari, uti quidem in mercatorum societatibus; ast imitemur hac in re Geometras. Iphis ratio diametri ad peripheriam circulem proxime vera sufficit, ubi exacte haberi non potest in numeris desinentibus. Studeamus modo, ut, quantum fieri potest, iustitiae distributivae lex obseruetur. Errorem exiguum quiuis facile ignoscat. Nam et in iustitia commutativa Praetor minima non curat. Quod reliquas obiectiones attinet, a viris doctis propositas, v. g. ab HENR. COCCEIO, *b*) eae licet grauiores, tamen facile soluentur. GROTII *i*) monita discutit WOLFIUS, *k*)

b) Diff. de proportionibus
Vol. I. 2.

i) In I. B. et P.
L. I. c. I. §. 8.
n. 2.

k) Hor. subf.
l. c. §. II.

Breuitate prohibeor, quo minus addam, quibus materia omnis libri propositi exhauritur, et quaestiones decidas a Doctoribus moralibus hac occasione proponi solitas. Euoluat harum rerum cupidus Interpretes ARISTOTELIS, aut MOLINAM, LESSIVM, aliosque, qui de iustitia et iure scripserunt, maximam partem in capita quaedam ex *Secunda secundae* DOCTORIS ANGELICI commentati. Ego vero hic pedem figo. Noui quae suboriri poterant maxime contra demonstrationes, quas adduxi, dubia. Sed eorum solutiones addere spatium non permittit. Neque vero deerunt illae animo veritati inuestigandae apto, eiusdemque cupido. Quod reliquum est, ut iuuenilis industriae specimen hoc esse, et artis pro dignitate materiae circumscriptum limitibus pensitent lectores, sicubi errores aut breuitatem iusto maiorem deprehenderit, precor.

Leipzig, Diss., 1737 A-C

VD 18

ULB Halle

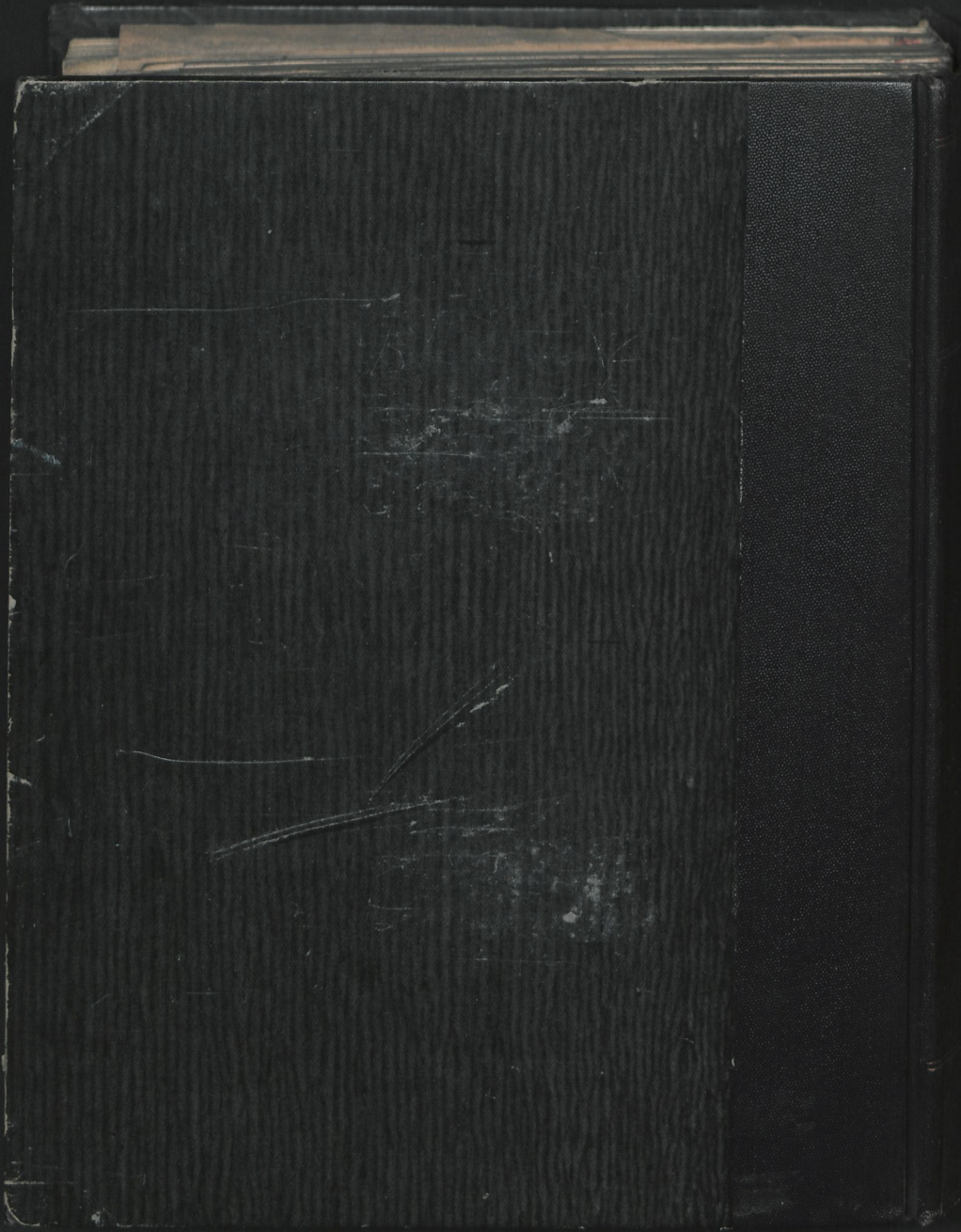
007 541 872

3

SB

1737, 15.
13.

COMMENTATIO
DE IVSTITIA
EIVSQVE
SPECIEBVS

IN
ARISTOT. ETH. V.
CVM
INCLYTA FACVLTA^S PHILOSOPHICA
LIPSIENSIS
ABRAHAMO Gotthelf KAESTNERO
LIPS.

SVM MOS IN PHILOSOPHIA HONORES
CONFERRET
AB EODEM PVBLICE RECITATA.

IX. CAL. MARTII cl. b. CC. XXXVII.

LIPSIAE
TYPIS RICHTERIANIS.